КРИПТОВАЛЮТА ЯК ЗАСІБ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Божко Є.І.

Студент ІІІ курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Ільченко О.В.

к.ю.н., ст. викладач кафедри СМП ННІ права

Сумського державного університету

Технологічний прогрес сприяє потужному розвитку всіх сфер людської діяльності, не виключенням стала і сфера обігу грошей. Однією з ознак, яка характеризує модерне суспільство, є інтернет-орієнтована економіка. Для того, щоб цей сектор належним чином функціонував, необхідна система незалежних платіжних засобів. Уже створені методи розрахунків все частіше піддаються незаконному втручанню кіберзлочинців, боротьба з якими не завжди може гарантувати права особи. Тому, завдяки своїй простоті, доступності, анонімності і, що дуже важливо, безпеці, великого поширення набули віртуальні або криптовалюти.

Як зазначається в доповіді Європейського центрального банку «Virtual currency schemes – a further analysis» віртуальна валюта визначається як цифрове відображення цінності, що не випускається центральним банком, кредитною установою або установою електронних грошей, яка, у деяких випадках, може використовуватися як альтернатива грошам [1, с. 25].

Правила FinCEN, які стосуються операцій пов'язаних з віртуальними валютами, встановлюють, що «на відміну від реальної валюти «віртуальна» валюта є засобом обміну який діє як валюта у певному середовищі, однак не має всіх атрибутів реальної валюти» [2].

На даний час однією з найбільш розвинених віртуальних валют є Bitcoin, який стрімко розвивається і поступово виміщає інші віртуальні валюти.

Bitcoin – це перша децентралізована P2P (від клієнта до клієнта) платіжна мережа, яка обслуговується її користувачами без центральних керівних органів та агентів. З точки зору користувачів, Bitcoin є аналогом готівки однак тільки для Інтернету [3].

Виникнення такого платіжного засобу пов'язують із ім'ям Сатоши Накамото, який 3 січня 2009 року опублікував у мережі Інтернет статтю під назвою «Біткоіни: система цифрової пирингової готівки» [4], де чітко прописав методи і принципи роботи даної платіжної мережі. Головною відмінністю Bitcoin від інших віртуальних валют є те, що він не є борговим зобов'язанням емітента.

Користувачем Bitcoin може стати будь яка особа, яка має для цього належні засоби, а саме: достатній обсяг пам'яті на персональному комп'ютері та доступ до мережі інтернет. Щоб отримати Bitcoin потрібно обов'язково обрати «гаманець» та встановити його на комп'ютер або телефон який має доступ до мережі Інтернет. Слід зазначити, що обирається «гаманець» тільки на офіційному сайті Bitcoin, де йому присвоюється конкретний адрес. Цей «гаманець» зберігає в собі інформацію про закриті ключі від Bitcoin, якими володіє особа. Тільки маючи доступ до «гаманця» власник зможе здійснити операції з належними йому Bitcoin.

Якщо не вдаватися в термінологію програмування, то всі власники Bitcoin рахунків, «гаманців», є держателями просто окремих, випадково згенерованих чисел, які стають ключем або «паролем» для цього елемента. Кожен ключ або «пароль» вважається абсолютно унікальним. Також діяльність власників Bitcoin є абсолютно анонімною, бо будь-які дії з ним не потребують персональних даних користувачів.

Система peer-to-peer яка лежить в основі Bitcoin надає можливість користувачам здійснювати транзакції між собою без втручання будь-якого посередника. Операції перевіряються мережевими вузлами і записуються до розподіленої бази даних blockchain.

Blockchain автоматично надає інформацію одній стороні, що інша сторона угоди легально сплатила за товар або послугу. У вказаній транзакції немає третьої сторони. Система у буквальному сенсі контролюється всіма її учасниками. Кожна особа, яка бере участь в криптовалютній комерції має таку ж здатність контролювати переміщення криптовалюти. Всі підтверджені операції включаються в blockchain.

Транзакція представляє собою передачу вартості, між Bitcoin «гаманцями», які включені в blockchain. Bitcoin «гаманці» використовують ключі, для підписання транзакції. Ключ забезпечує математичний доказ того, що Bitcoin надійшли від власника «гаманця». Усі транзакції передаються між користувачами і зазвичай починають підтверджуватися мережею протягом наступних 10 хвилин, через відповідний процес «mining».

«Mining»- процес видобування електронних грошей за допомогою вирішення комп'ютером визначених криптографічних алгоритмів [5].

На сьогодні, уряди різних держав світу по різному відносяться до легалізації використання Bitcoin у державі. Так наприклад, новий закон, прийнятий в Японії, дозволяє використовувати Bitcoin як законний платіжний засіб. В Німеччині Bitcoin визнані розрахунковою одиницею. В Китаї операції з Bitcoin заборонені для банків, але дозволені для фізичних осіб. У Канаді Bitcoin є засобом розрахунку. В Іспанії система

Bitcoin визнана офіційною платіжною системою. Прямі заборони на використання криптовалюти існують у Болівії, Еквадорі, Тайланді та В'єтнамі.

Щодо режиму використання Bitcoin та інших віртуальних валют в Україні є роз'яснення Національного банку України, який визначає валюти/крипто валюти як грошовий сурогат, що не має реальної вартості та не може бути використаний фізичними чи юридичними особами, так як це прямо суперечить нормам законодавства України [6].

Вказана позиція обумовлена тим, що оскільки транзакції із Bitcoin не дають можливість ідентифікувати осіб, які їх здійснили, це відкриває значні можливості для реалізації кримінальних правопорушень, пов'язаних, зокрема, із легалізацією доходів отриманих злочинним шляхом.

Можна говорити про те, що сучасні технології сприяють використанню Bitcoin для реалізації відмивання грошей. Це передусім обумовлено тим, що дана технічна розробка надає можливість:

- бути непоміченим для зацікавлених осіб з точки зору ідентифікації клієнта, бо протоколи Bitcoin не вимагають внесення персональних даних в сиситему;

- конвертувати Bitcoin у звичайну валюту дуже швидко, бо це не вимагає персоналізації клієнта, та не зобов'язує формувати та зберігати належну документацію відносно здійсненої операції;

- створити необмежену кількість рахунків, що об'єктивно унеможливлює здійснення відповідного контролю за транзакціями;

- залишатися не поміченим за допомогою інструментів що унеможливлюють відстеження дій кожного клієнта, в основному це реалізується за допомогою анімайзерів.

Отже, умови, в яких здійснюють свою діяльність працівники Bitcoin, надає безліч можливостей для незаконних операцій із відмивання коштів.

Основними суб'єктами реалізації відмивання грошей шляхом використання криптовалюти можуть бути учасники так званого віртуального підприємництва [7, с. 24].

Приклад найбільш розповсюдженого процесу легалізації доходів отриманих злочинним шляхом з Bitcoin може виглядати наступним чином:

- обмін доходів отриманих злочинним шляхом на Bitcoin;

- створення віртуальної юридичної особи, яка у якості оплати за товари та послуги приймає Bitcoin;

- купівля продуктів або послуг у власній юридичній особи, шляхом анонімного переказу Bitcoin;

- конвертація Bitcoin у національну валюту.

Таким чином, власник юридичної особи отримує легальний дохід використовуючи віртуальне платіжний засіб у формі криптовалюти Bitcoin.

Віртуальна валюта може використовуватись і для вчинення інших кримінальних правопорушень, наприклад фінансування тероризму і тд. І взагалі, майже кожного дня суспільство зустрічається з новими викликами, які йому кидає технічний прогрес у формі нових видів та способів вчинення кримінальних правопорушень. Держава повинна стежити за цими новаціями, та впливати на них таким чином, щоб вони приносили позитивні зміни та не порушували права та свободи інших осіб.

Створення криптовалюти є тією позитивною зміною, яку викликало модерне суспільство. Ми вважаємо, що наразі кожній країні потрібно «іти в ногу з часом», та врегулювати питання використання віртуальної валюти на законодавчому рівні.

Література

1. European Central Bank «Virtual currency schemes — a further analysis» [Електронний ресурс]. — 2015. — Режим доступу: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf.

2. Application of FinCEN's Regulations to Persons Administering, Exchanging, or Using Virtual Currencies [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.fincen.gov/resources/statutes-regulations/guidance/application-fincens-regulationspersons-administering.

3. Карчева Г. Т. Віртуальні інноваційні валюти як валюти майбутнього [Електронний ресурс] / Г. Т. Карчева, С. М. Нікітчук // Фінансовий простір. — 2015. — № 2 (18). — Режим доступу: http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1502/15kgtviv.pdf.

4. Satoshi Nakamoto. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System [Елект- ронний ресурс]. — Режим доступу: https://bitcoin.org/bitcoin.pdf.

5. Любшина Д. С. Криптовалюта как инновационный инструмент мировой торговли [Електронний ресурс] / Д. С. Любшина, А. В. Золотарюк. — Режим досту- пу: http://cyberleninka.ru/article/n/kriptovalyuta-kak-innovatsionnyy-instrumentmirovoy-torgovli.

6. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти : лист Національного банку України від 10.11.2014 р. [Елек- тронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=1187960.

7. Подчасова П. Т. Віртуальні підприємства як сучасна форма організації виробництва // Збірник наукових праць МННЦ ІТІС. — 2009. — Вип. 14. — С. 24–45.

Божко, Є.Г. Криптовалюта як засіб легалізації доходів отриманих злочинним шляхом [Текст] / Є.Г. Божко; наук. кер. О.В. Ільченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Реформування правової системи у контексті євроінтеграційних процесів". - Суми: СумДУ, 2018. - С. 328-331.